

Cloud fantasy above the Westerschelde / Wolkenfantasie boven de Westerschelde

GERARD VON BRUCKEN FOCK

A man of many thoughts, tours and talents

This double CD was produced on the occasion of the 75th death year of the Zeeland artist Gerard von Brucken Fock (1859-1935). As a composer, pianist, violist, painter, illustrator, poet, and evangelist, this remarkable personality was during his whole life in search of his destiny. Not only did his interest move throughout his life between religion and art, but also in the most literal sense he seemed to find no rest in any single place. Diverting his attention constantly from one art form to another, from one religious institute to another, he shifted – partly in connection with that – also from one place to another. The colourful Von Brucken Fock can be viewed as the prototype of a ‘romantic spirit’.

Of all the arts, music was the one to which he felt himself most tightly bound. In his life memoirs it is the *musician* in particular who consequently comes to the fore; in this capacity he enjoyed also the most renown during his life. In order to gain an accurate impression of the composer it is worthwhile to take a look at his background. Therefore, an outline of his life and activities will be given here. The reader will also be provided with information on the compositions and on the reception of Gerard von Brucken Fock after his death.

Youth and years of study (1859-1883)

Gerardus Hubertus Galenus von Brucken Fock was born on 28 December 1859 at Ter Hooge (Koudekerke), a countryseat lying on the edge of Middelburg. His father, Henri Dignus Fock (the family name 'von Brucken' was added on 10 December 1863), Lord of Ter Hooge, was a descendant from an old noble family. The mother of Gerard, Johanna, was a daughter of Abraham Caland, the President of the polder-board of Walcheren. Gerard had three brothers: Bonifacius Franciscus Wilhelmus (Bonne), Henri Johann (Henri), and Abraham Emile (Emile). Emile, later an engineer officer, was already musically active at a young age and likewise acquired a reputation as a composer. He was especially influenced by Wagner.

Gerard's first impressions were of the trees and forests, the water, the air and the birdsong. He was rapidly filled with the beauty of nature, into which he gladly withdrew in order to become absorbed completely alone. In his life memoirs he says on that point:

Maar o, hoe heerlijk was het dan om 's namiddags weer buiten terug te keeren, naar stilte en rust en eenzaamheid. Ja, ik was een eenzaamheids-fanatiker, had geen behoefte aan vriendjes of spelletjes, en zat maar 't liefst alleen te staren naar de wolken, die soms zulke verbijsterende vormen van dieren aannamen, of ergens midden in het bosch, of aan de rand van den grooten vijver met zijn half vergaen schuithuis. Want ons buiten was geenszins een gesoigneerde luxeplaats, maar veeleer een stuk natuur [...]. (*Levensherinneringen* I, 12f.)

[But oh, how glorious it was then to return outside again in the afternoon, to silence and rest and solitude. Yes, I was a fanatic for solitude, I had no need for friends or games and I preferred to sit alone and stare at the clouds which sometimes took on such bewildering forms of animals, or somewhere in the middle of the forest, or on the edge of the great pond with its half-decayed boat-house. For our outdoors was in no way a well-kept place of luxury, but rather a piece of nature. [...]] (*Levensherinneringen* I, 12f.)

*The country house of the Ter Hooge family (c. 1930),
the birthplace of Gerard von Brucken Fock.*

In one of the arbours a poem of Feith was inscribed, *Beminlijk' Eenzaamheid*, which appealed strongly to Gerard's imagination. In his life memoirs he describes his solitude several times. As his birthplace already seems to suggest, his parents were well off. As a result of this, he himself never needed to work to provide for his livelihood, and in this he clearly stood out from the average artist of his time. Since Gerard – according to himself – was 'onzeggeijk en koppig' [intractable and obstinate] and in the eyes of his parents, 'heel anders dan mijn twee broers, die vlijtig en gehoorzaam zijn' [completely different from my two brothers, who are diligent and obedient], his parents placed him in a boarding school in Kampen. Together with his brother Emile, they brought him there. The way led through Amsterdam, where they stayed in the Amstel Hotel. Here an incident occurred which had great and permanent influence on Von Brucken Fock's self-image. I reproduce it in his own words:

In de salon, waar een piano staat, speel ik een paar stukjes, die ik uit mijn hoofd ken. Een dame, die daar ook zit, maakt mijn vader haar compliment daarover. 'O', zegt mijn vader, 'maar dan moest Mevrouw eens mijn anderen zoon hooren, dat is nog heel wat anders!' Dit woord blijft als een angel in mijn hart zitten. Ik word achtergesteld bij een ander, mijn prestaties beteekenen niets in vergelijking met die van den ander! En zoo zal het voortaan mijn leven door gaan: 'De ander' meer succes, grooter, verdienstelijker dan ik!

[In the salon, where there is a piano, I play a few little pieces which I know by heart. A lady who is also sitting there compliments my father about that. 'Oh', says my father, 'but then madam should have heard my other son; that is something very different again!' This comment remains fixed like a barb in my heart. I am neglected for another, my achievements signify nothing in comparison with those of the other one! And that is how it shall continue from then on right through my life: 'the other one' having more success, greater, more deserving than I!]

In de salon, waar een piano staat, speelt ik een
paar stukjes, die ik uit mijn hoofd ken.

Een dame, die daar ook zit, maakt mijn vader een
compliment daarover.

"O", zegt mijn vader, "maar dan moest Mevrouw
eens mijn anderen loon hooren, ^{dat is} ~~het~~ ^{heel} anders!
Het woord blijft als een angel in mijn hart zitten.

Ik word achtergesteld bij een ander, mijn prestaties
bekeken, zelfs in vergelijking van die van den ander!

En zoo zal het voortaan mijn leven door gaan: de
ander "meer succes, grooter, verdienstelijker dan ik!"

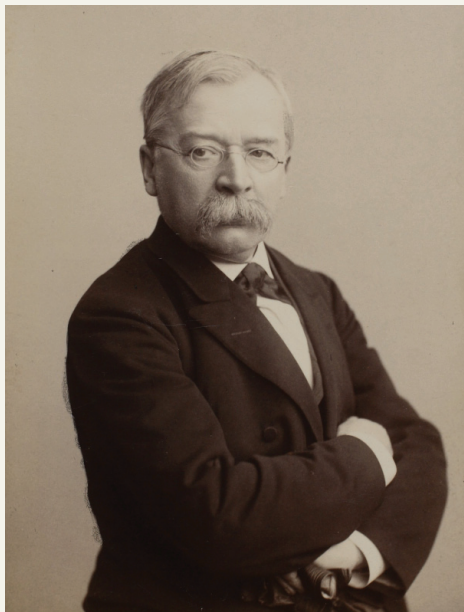
Gerard von Brucken Fock,
Levensherinneringen I, fragment, 20-21.

After two years of boarding school, he returned to Zeeland in 1873. During the ensuing years, when he attended the HBS [Secondary Modern School] in Middelburg, music began to occupy an ever increasingly important place for him. He received – just like his brothers – music lessons from Abraham de Jong. Instead of doing homework, he composed and made drawings: his passions prevailed over his duties. In 1877, he made an attempt to enter the *Koninklijke Militaire Akademie* in Breda, ‘maar zakte natuurlijk als een baksteen’ [but failed dismally, of course], as he described it himself in his *Levensherinneringen*. ‘Nu zou ik dan tot de muziek overgaan, nadat de heerlijkheid om met een sabel te pronken mij ontgaan was’. [Now I would therefore embrace music, after the glory of making a show with a sabre had escaped me.] (*Levensherinneringen* II, 38-39).

Regarding his first compositions – songs and piano works – Gerard himself was not satisfied. He wanted to take composition lessons and for this purpose he ended up with Richard Hol in Utrecht, with whom he studied the rudiments of harmony over a space of two years, from 1877 to 1879. He rented rooms on the Kromme Nieuwegracht. During his Utrecht period he also received piano lessons from T.L. van der Wurff (1836-1900), played viola in various ensembles and maintained contacts with prominent musicians from the Utrechts Orkest, with whom he performed concerts in Middelburg. In Utrecht he also came into contact with no less than Julius Röntgen (1855-1932), whom he would later often encounter in Amsterdam. Röntgen, who was born in Leipzig but had moved to the Netherlands, was a very influential musician: he became, among other things, director of the Amsterdamsch Conservatorium, piano virtuoso, conductor, and a prolific composer. As will be demonstrated below, he would become a great admirer of Gerard von Brucken Fock. Gerard heard internationally renowned musicians, such as Anton Rubinstein, whose interpretation of Chopin made a great impression on him. Furthermore, he learned to appreciate the compositions of Brahms. Gerard himself wrote a lot of piano music in Utrecht, of which some pieces were published in his Opus 29.

Gerard decided to continue his music studies with the well-known pedagogue and composer Friedrich Kiel (1821-1885), professor at the Hochschule für Musik in Berlin, where he

arrived in September 1879. Kiel set him many exercises in counterpoint. Thereafter he studied composition with Woldemar Bargiel (1828-1897). Bargiel, who was also for a time conductor of the Maatschappij tot Bevordering der Toonkunst [Society for the Advancement of Music] in Rotterdam, came from a musical family: his mother was the first wife of Friedrich Wieck and the mother of Clara Schumann.

*Woldemar Bargiel
in 1885,
at the time
of his professorship
in Berlin.*

Some keyboard pieces from this Berlin period appeared in print as Opus 1. Subsequent plans to take piano lessons from the Bargiel student Ernst F.K. Rudorff (1840-1916) were no longer carried out. In Berlin Von Brucklen Fock attended concerts given by, among others, Hans von Bülow and Nicolaas Rubinstein; on one occasion he saw Franz Liszt there.

Years of peregrinations (1883-1920)

From 1883, after the Berlin period, there followed some restless peregrinations, during which Gerard – composing and drawing – resided either for a short time or for a more extended period in Amsterdam, Dresden, Prague, Vienna, Borkum, Middelburg and Paris. In 1885 he returned to Middelburg. His marriage to Jonkvrouwe Maria Johanna Pompe van Meerdervoort took place in the same year. In summer the couple stayed in a small house in Domburg, where Gerard drew, made aquarelles and composed – as a graphic artist he was a pupil of Jan Frederik Schütz (1817-1888) in Middelburg. Gerard also gladly went to the country to *Eversdijk* on Zuid-Beveland, where his parents-in-law lived.

It has been conjectured that his only work for viola, the *Sonate voor Piano en Alt*, dates back to 1885 as well (Dozy-de Stoppelaar, 70), but there is no proof for this (and it is actually more likely that he completed his sonata for piano and violoncello in that year). This Sonata for Piano and Viola is a work in five movements, all written in their own key but related to D minor (first movement) and D major (final movement). It is a composition full of expression and of high technical demands, and it becomes apparent that the composer understood the possibilities of the viola quite well.

After a stay in Paris the married couple left for Amsterdam, where they remained for three years (1888-1891). Under the heading ‘Muziek in de Hoofdstad’ [Music in the capital city] Gerard wrote music reviews for *De Amsterdammer* which, because of his often merciless judgement, were nevertheless not received with thanks by everybody.

The country house Eversdijk at the time when the Pompe van Meerdervoort family resided there.

As the successor of Daniël de Lange (1841-1918) he was for a time the conductor of the Remonstrant vocal choir; besides, he composed much.

Oscillating continually to and fro between art and church, between the ideas of Ibsen and Tolstoy, he found no rest. Inspired by the stories of Tolstoy, he conceived the plan to seriously 'earn' his money as a piano teacher in Leipzig. He gave his banker Tak, who looked after the financial affairs of the couple, instructions to sell everything. Leipzig, however, became a disappointment. On the assumption that they were nearly as poor as Job, the couple returned to Middelburg. Tak, however, had not carried out the instructions. Everything was still there and Gerard was again a gentleman of independent means. He still tried several times to flee the uncertainty of matter, but also in immaterial beauty was he unable to find happiness, not as an agricultural labourer on a farmstead near Kruiningen and not as a Salvationist in France. During this last period, from 1892 to 1895, he composed almost nothing else but songs for the Salvation Army. The only exception, however, was the *Prélude "Laag water aan de Schelde"* (Op. 12.2), composed in 1892 when he did not attend meetings of the Salvation's Army so regularly for some time. This work in A minor, in which the waves of the Schelde are clearly depicted in tones, testifies of the fact that the Schelde and its environment remained unforgettable to him, as he later expressed in his memoirs.

In 1895 he picked up the thread again and composed *De mond van de Gironde*, which was later published by Alsbach as *Impromptu le Gironde*, Op. 12.1. Gerard von Brucken Fock regarded this work as the pendant of *Laag water aan de Schelde*. He then departed France and established himself in Amsterdam where, apart from a few short breaks, he continued to live until 1904. A few times he exchanged the Salvation Army for the Vrije Evangelische Gemeente. He composed much, including his 24 *Préludes* Op. 15 for piano, his *Kerstcantate*, and the *Paascantate*. He went through a fruitful period with many inspiring contacts, including Jan Toorop (1858-1928) and Julius Röntgen.

After periods in Aerdenhout, Berlin, Paris, and Laren, the couple moved to Katwijk aan Zee in July 1917. The Middelburg music publisher Anthony Noske approached him for help in promoting his work, but Von Brucken Fock was experiencing one of his many anti-art periods at that moment. The answer he gave Noske on 5 April 1918 is revelatory:

Het spijt me u te moeten mededeelen, dat u – wat mij betreft – niet kunt rekenenen op bemoeiingen, inzake mijn werk, om reden dat ik (zoals ik in vroegere perioden trouwens al meer gedaan heb) ditmaal definitief, wat *déze* wereld betreft! **met de kunst heb gebroken!** Ik ben in de kunst van *déze* wereld een antichristelijke macht gaan zien, en die ik ook bij ervaring als zoodanig heb leeren kennen, want **wat uit God is geeft vrede**, en de kunst heeft mij deezen vrede nooit gegeven, maar juist altijd het slechte bij mij opgewekt: hoogmoed, eerezucht, jaloezie e.d. [...] Ja, waarde heer, wij hebben ons allebei [...] in mijn persoon vergist! We dachten dat ik een groot, algemeen bekend en erkend componist zou worden - maar God heeft het zoo niet gewild [...] omdat 'wat verheven is onder menschen, een gruwel is voor God!!' (Van Zoeren, 160)

[I am sorry to have to inform you that – as far as I am concerned – you cannot count on any exertions with respect to my work, for the reason that I (as, for that matter, I have done already in earlier periods) **have definitely broken with art** this time! At least as far as *this* world is concerned! I have come to see an anti-Christian power in the art of *this* world, and which I have also been able to get to know as such through experience, for that which is from God gives peace, and art has never given me this peace, but has just always aroused the bad in me: pride, ambition, jealousy and similar (...) Yes, My Dear Sir, we have both (...) been mistaken about my person! We thought that I would become a great, generally known and recognized composer – but God did not want it so (...) because 'what is exalted among man is an abomination for God!!'] (Van Zoeren, 160)

Barely a month later Von Brucken Fock wrote, however:

Na de brieven die wij gewisseld hebben over het onderwerp 'Kunst', [...] vind ik het niet meer dan billijk u spoedig te doen weten, dat ik voor eenige dagen hieromtrent weder tot andere inzichten ben gekomen, en wederom de Kunst ga opvatten, waarin ik toch geloof een roeping te moeten vervullen. [...] dat een ziekte van mijn vrouw, die zeer leed door mijn opvattingen, het middel is geweest om mij de oogen te openen en me weer tot mijn vroegere opvattingen en leven te doen terugkeeren.
(Van Zoeren, 160)

[After the letters we exchanged about the subject 'Art', (...) I find it only reasonable to let you know quickly that a few days ago I again had a different insight with regard to this, and that I am going to take up Art yet again, in which I indeed believe that I must fulfil a calling. (...) that it was a sickness of my wife – who suffered much from my attitudes – which was the means of opening my eyes and causing me to return again to my earlier views and life.] (Van Zoeren, 160)

In 1920 he moved to Amaryllislaan 14 in Heemstede, where – to his own surprise – he continued to live for years until his death on 15 August 1935.

*Gerard en Marie
von Brucken Fock
'full of illusions,
expectation
and enthusiasm...'*

The compositions of Gerard von Brucken Fock

While music critics regularly pointed to a lack of structure in Von Brucken Fock's compositions, the public was generally charmed by his work. Also great names in the music world at the time of the composer made positive comments about him. As a composer of piano works Von Brucken Fock achieved fame foremost with a number of his *Préludes* and his *5 Moments musicaux* Op. 11. Regarding the latter works, which were written in the summer of 1891 when his mother lay gravely ill, he himself stated:

Ik componeerde in dien tijd mijn *5 Moments musicaux*, ik denk toch onder den indruk van haar toestand, waardoor ze een bijzondere gevoeligheid kregen. Dit werk op. 11 (Alg. Muziekh.) is dan ook veel gekocht, meer dan andere van mij. (*Levensherinneringen* IV, 119)

[At that time I composed my *5 Moments musicaux*, I think, yet, overcome by her condition, whereby they gained a special sensitivity. This work, Op. 11 (Alg. Muziekh.) has then also sold well, better than the others of mine.] (*Levensherinneringen* IV, 119)

The works under concern originated in Zeeland, shortly after Von Brucken Fock had attempted to work as an agricultural labourer in Eversdijk, which is not far from Kruiningen. They were published finally by G. Albach & Co, Amsterdam; the engraving work was taken care of by Breitkopf & Härtel, Leipzig. Von Brucken Fock indeed reaped much praise with these five German-oriented pieces. The works, written predominantly in tonalities with many key signatures, are provided with the indications *Semplice*, *Andante assai*, *Cantabile*, *Grazioso scherzando* and *Andante non troppo*.

WERKEN VAN G.H.G. von BRÜCKEN FOCK.

BSF

OP. 8. 10 PRAELUDIEN VOOR PIANO.....	(i.c.) f. 225
OP. 9. 3 PRAELUDIEN VOOR PIANO.....	120
OP. 11. 5 MOMENTS MUSICAUX.....	120
OP. 12. IMPROMPTU en 4 Préludes.....	180
OP. 13. 3 SPAANSCH E D A N S E N.....	150
OP. 14. 3 GEESTELIJKE LIEDEREN VOOR 4-STEMMIG GEMENGO KOOR & CAPELLA.....	125
OP. 15. 24 PRAELUDIEN VOOR PIANO.	
DEEL 1 (N ^o 1-6).....	120
DEEL 2 (N ^o 7-12).....	150
DEEL 3 (N ^o 13-18).....	180
DEEL 4 (N ^o 19-24).....	150
OP. 16. 7 PRAELUDIEN VOOR PIANO.....	250
OP. 24. 3 KLAVIERSTUKKEN.....	180
OP. 25. SCHERZO MACABRE VOOR PIANO.....	150
OP. 26. 6 KLAVIERSTUKKEN.....	180
OP. 27. 12 KLAVIERSTUKKEN.	
DEEL 1.....	180 n.
DEEL 2.....	250 n.
OP. 28. 7 LIEDEREN.	
N ^o 1. LES CIGALES (Soprano ou Mezzo-Soprano).....	90 n.
N ^o 2. HEIMWEH (Soprano).....	75 n.
N ^o 3. EN LISANT L'ÉVANGILE (Soprano).....	90 n.
N ^o 4. L'IDÉAL (Soprano ou Mezzo-Soprano).....	75 n.
N ^o 5. AVOND NA REGEN (Soprano of Mezzo-Soprano).....	75 n.
N ^o 6. BRUIT DE CHAR. (Soprano).....	90 n.
N ^o 7. DE NACHT (Soprano).....	90 n.

(Deze liederen zijn ook door tenor - no. 1, 4 & 5 evenzeer ook door tenor-baryton - te zingen)

EIGENDOM DER UITGEVER.

G. ALSBACH & Co
AMSTERDAM.

5 Moments musicaux Op. 11,
Alsbach edition, Amsterdam.

Gerard von Brucken Fock's style is influenced by Chopin and Liszt, which resounds clearly in a number of piano works, and was reason for no-one less than the Norwegian composer Edvard Grieg (1843-1907) to call him the 'Dutch Chopin'. Grieg had got to know Von Brucken Fock through Röntgen. In 1901 the latter wrote to Grieg:

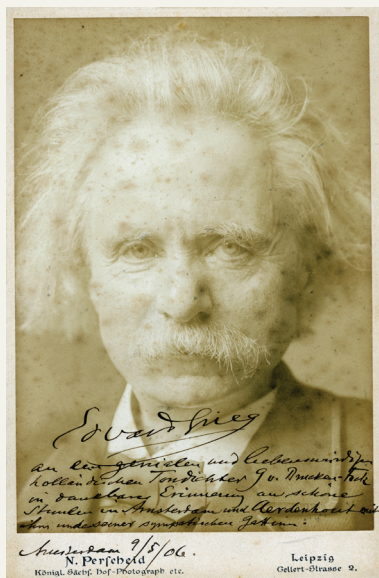
Ich bin fleißig mit neuen Klaviersachen beschäftigt, die diese Tage hier erschienen sind. Der Componist heißt: Von Brucken Fock, und hat sehr viel Talent! Ich möchte so gerne, daß Du etwas von ihm kennen lerntest und lasse Dir die Hefte schicken. Es ist echte Klaviermusik, sehr fein und distinguirt. (Dozy-de Stoppelaar, 57)

[I have been diligently occupied with some new piano works which have appeared here in recent days. The composer's name is: Von Brucken Fock, and he has very much talent! I would like very much for you to become acquainted with something by him and I am having the music books sent to you. It is true piano music, very fine and distinguished.] (Dozy-de Stoppelaar, 57)

In another letter from Röntgen we read:

Nach dem Essen spiele ich alle Von Brucken Focks [*Präludien für Klavier*, Op. 15 und 16], sie gefallen außerordentlich, wie hätte ich gewünscht, daß er dabei gewesen wäre! Wir haben so viel über ihn gesprochen und Grieg versteht ihn so ganz. (Dozy-de Stoppelaar, 57)

[After dining I play all of Von Brucken Fock's (*Präludien für Klavier*, Op. 15 and 16), they provide extraordinary pleasure, how I would have wished that he might have been present! We have talked so much about him and Grieg understands him so fully.] (Dozy-de Stoppelaar, 57)

Edvard Grieg and Julius Röntgen, two admirers of Von Brucken Fock. Archive G.H.G. von Brucken Fock Foundation, inventory number 76. Below Grieg's signature on the card, dated Amsterdam 9/5/06, we read: 'An den genialen und lebenswürdigen holländischen Tondichter G. v. Bruckner-Fock in dankbarer Erinnerung an schöne Stunden in Amsterdam und Aerdenhout mit ihm und seiner sympathischen Gattin' [To the brilliant and amiable Dutch composer G. v. Brucken-Fock, in grateful remembrance of wonderful hours in Amsterdam and Aerdenhout with him and his congenial wife.]

It is an established fact that Grieg really respected Von Brucken Fock. In a letter to Röntgen, for instance, he wrote that he found Von Brucken Fock's 24 *Préludes* Op. 15 'very talented'. Although they were published under a higher opus number, the 12 *Klavierstukken* Op. 27, which appeared in two parts, each containing six pieces, were composed in the period 1878-1881 – witness the original edition of Alsbach & C°, Amsterdam (once more with engraving work done by Breitkopf & Härtel, Leipzig). This period coincided with his years of study in Berlin. The works are not only German-oriented, but in particular they make clear how justified Grieg's comparison of Von Brucken Fock with Chopin is.

Many of Von Brucken Fock's works were heard in performance during his lifetime, larger works included. The oratorio *De Wederkomst van Christus* produced a great impression at the performance in the Concertgebouw in 1910. His three symphonies were performed with success by no lesser conductors than Willem Mengelberg, Peter Gijsbert van Anrooy, Cornelis Doppe, and Wouter Hutschenruyter. The orchestral songs were performed by Jo Vincent and Elise Menagé Challa with the Concertgebouw Orchestra under Mengelberg.

On 20 December 1934, in honour of his 75th birthday, his *Requiem* was performed by the Christelijke Oratorium Vereniging Haarlem accompanied by the Utrechts Stedelijk Orkest conducted by George Robert, with the participation of the soloists Jo Vincent, Corrie Bijster, Annie Woud, Jac. van Kempen and Max Kloos. On that occasion he was appointed a Knight of the Order of Orange Nassau. He had begun the *Requiem* in 1888 but it was always receiving the finishing touches. In 1933 it was ready. The composer himself could not attend the performance due to his poor health: his end was approaching. It was no less than Johan Wagenaar who wrote to the composer, a day after the performance, that he had been struck by this work right from the beginning: in his opinion the work had a particularly good choral sound and it stood out above Von Brucken Fock's other orchestral works.

In May 1935, on the occasion of the 40-year jubilee of Willem Mengelberg as conductor of the Concertgebouw Orchestra, a Nederlands Muziekfeest [Dutch Music Festival] was held which gave

a many-sided survey of Dutch composition. A few works of Von Brucken Fock were included in the program. During the orchestral concert Berthe Seroen performed two of his French songs – *Les Cigales* and *Le Chasseur Noir* – and, at a chamber music concert, Henriette Bosmans rendered his piano *Préludes* Op. 15.

Julius Röntgen honoured Von Brucken Fock with the composition of three orchestral works based on his name: *Drei Präludien und Fugen auf GHGBF* [= Gerardus Hubertus Galenus von Brucken Fock]. These pieces show a stylistic resemblance to the work of Max Reger (1873-1916). Von Brucken Fock himself dedicated his *Zeven Préludes* Op. 16 for piano to Röntgen, who esteemed these compositions very highly.

The reception and musical legacy of Gerard von Brucken Fock

Von Brucken Fock left behind a considerable *oeuvre* as graphic artist and as composer. That *oeuvre* was not consigned to oblivion after his death. A very large part of his work as a graphic artist is now to be found in the Frans Hals Museum in Haarlem. The municipality of Heemstede possesses more than one hundred paintings by him. Heemstede also honours his memory with the *Von Brucken Focklaan* in the composers' quarter. The Concertgebouw in Amsterdam keeps the memory of the composer alive with a painting from his hand, *Zeegezicht*, which hangs in the gallery. As a musician he created a great number of works for a large number of different musical forces. A substantial part appeared in print from well-known publishers in, and outside of, the Netherlands. His compositions are still performed with a certain regularity.

In his honour an exhibition of his drawings and paintings was held in 1953 in the museum Het Huis van Looy in Haarlem. Jo Vincent, who made her debut at one time in the Concertgebouw with a few orchestral songs by Von Brucken Fock, sang some of his songs, accompanied by George Robert. The venue was remarkable, for Jacobus van Looy, too, possessed more than a common talent as a painter and writer. One year later, on 1 February 1954, the *Requiem* was performed in Goes in commemoration of the victims of the catastrophic flood. The performance

was – along with the participation of a number of soloists – in the hands of the Noordhollands Philharmonisch Orkest and a large choir made up of choirs from Zeeland. The composer's widow wrote in response to the many reactions she received at the performance:

Wat zal Geert genieten hierboven, want dit komt daarvandaan en moest op de aardse manier vertolkt worden, wat hij altijd betreurde, omdat hij het veel mooier hoorde. (Dozy de-Stoppelaar, 65)

[How Geert will be enjoying Heaven, because this comes from there and had to be interpreted in the earthly way, which he always regretted, since he heard it much more beautifully.]
(Dozy de-Stoppelaar, 65)

In Gerard von Brucken Fock's work as a composer as well as a painter, impressions of themes from nature in general and the sea in particular have always played a role, and some of his orchestral works lean towards the music of the French impressionists (such as "*Côte sauvage*" – *Impression symphonique*; *1re Suite d'Orchestre "Impressions du Midi"*, and many more). This has not gone unnoticed. Together with Daniël de Lange and Alphons Diepenbrock, he also belonged to the first Dutch composers to write French songs. Five of these songs were now recorded for this double CD, including some of his *Zeven Liederen* Opus 28.

Diepenbrock was deeply impressed with *Les Cigales*; it may in fact have been an example of those works by Von Brucken Fock that Diepenbrock was – according to his own writing to the Von Brucken Fock – not able to compose himself. In his songs, themes of nature are important once more, and when writing his *Berceuse d'Armorique* in 1931-1932, the composer will surely have thought of some young men from Zeeland who also went to the sea, but never returned. The legendary Flemish soprano Berthe Seroen (1882-1957) was a great fore fighter of Von Brucken Fock's French songs and performed them regularly. The composer dedicated his *Berceuse d'Armorique* to her.

*The famous soprano
Berthe Seroen,
admirer and performer of
Gerard von Brucken Fock's
French songs.*

The Stichting G.H.G. von Brucken Fock Fonds has initiated numerous activities to the memory of Gerard von Brucken Fock as well as to some of his family members and other deceased Dutch composers. The most telling commemoration until now was arranged in 1995, 60 years after the composer's death: on Saturday 16 September lectures were given at *Ter Hooge* in the afternoon and evening by Mr. M.P. de Bruin and Marjoeska Ponsioen, followed by a recital with piano works and the viola sonata of Von Brucken Fock. This event was organized by the 'Werkgroep Muziek' of the Koninklijk Zeeuwsch Genootschap der Wetenschappen. On Saturday 7 October, a concert by the Belgian choir *Dodecachordon* and the Dutch organist Margreeth Chr. de Jong followed in the Nieuwe Kerk, Middelburg. Besides other (mainly Dutch) composers, sacred works for four part mixed choir by Von Brucken Fock were performed, including his *Der 1. Psalm*. On Thursday 9 November (St. Jacobskerk, Vlissingen) and Saturday 11 November (Concert en Geheoorzaal, Middelburg) a concert was given by Het Zeeuws Orkest and the Zeeuwsch Philharmonisch Koor with, among other works, *De Schelde* (1899) for choir, soprano solo and orchestra, and the *Sequentia* from Gerard von Brucken Fock's *Requiem*. In the months of September and October of that same year, an exhibition with paintings, drawings and aquarelles of Von Brucken Fock could be seen in the Marie Tak van Poortvliet Museum Domburg.

With the release of the present double CD, the Stichting G.H.G. von Brucken Fock Fonds hopes to reach a broader, international audience, since the music of this unique personality deserves to be more widely known.

Prof. Dr. Albert Clement

Select Bibliography

Bruggencate, A.J.A. ten, *Een leven voor de kunst: G.H.G. von Brucken Fock (1959-1935)* (Zeeuwse Katernen 4), Middelburg 1989.

Bruggencate, A.J.A. ten, *Gerard von Brucken Fock* (Zeeuwse Katernen 11), Middelburg 1995.

Clement, A.A., 'Gerardus Hubertus Galenus von Brucken Fock (1959-1935) – de musicus'.

In: *Zeeland. Tijdschrift van het Koninklijk Zeeuwsch Genootschap der Wetenschappen* 4 (1995), 86-90.

Clement, A.A., 'Brucken Fock, Gerard(us Hubertus Galenus) von', *The New Grove Dictionary of Music and Musicians*, second edition. London/New York 2001, Vol. 4, 458.

Clement, A.A., 'Fock, Gerardus Hubertus Galenus'. In: *Biografisch Woordenboek van Nederland* 6. 's-Gravenhage 2008, 131-134.

Dozy-de Stoppelaar, H.I.C. *G.H.G. von Brucken Fock. Een mens van twee werelden 1859-1935*. Zeist 1959.

Zoeren, E. van, *De muziekuiteverij A.A. Noske (1896-1926). Een bijdrage tot dertig jaar Nederlandse muziekgeschiedenis*. Haarlemmerliede 1987.

Archives

Archive G.H.G. von Brucken Fock Foundation, *Zeeuwse Bibliotheek*, Middelburg.

Archive Von Brucken Fock, in the music archive of the *Gemeente Museum*, The Hague.

Musica Neerlandica collection, *Gemeente Museum*, The Hague.

GERARD VON BRUCKEN FOCK

Een man van vele gedachten, reizen en talenten

Deze dubbel-cd is ontstaan ter gelegenheid van het 75ste sterfjaar van de Zeeuwse kunstenaar Gerard von Brucken Fock (1859-1935). Als componist, pianist, altviolist, schilder, illustrator, dichter en evangelist is deze opmerkelijke persoonlijkheid zijn leven lang op zoek geweest naar zijn bestemming. Niet alleen bewoog zijn interesse zich gedurende zijn gehele leven tussen religie en kunst, maar ook in de meest letterlijke zin van het woord leek hij nergens rust te vinden. Hij verhuisde van de ene plaats naar de andere, zijn aandacht steeds verleggend van de ene kunst naar de andere, van het ene religieuze instituut naar het andere. De kleurrijke Von Brucken Fock kan als het prototype van een 'romantische geest' worden beschouwd.

Van alle kunsten voelde hij zich met de muziek het meest verbonden. Ten gevolge daarvan is het in zijn levensherinneringen in het bijzonder de *musicus* die naar voren treedt; in deze hoedanigheid kreeg hij ook de meeste erkenning tijdens zijn leven. Om een goede indruk van de componist te krijgen is het noodzakelijk zijn achtergrond te kennen. Daarom zal hier een schets van zijn leven en activiteiten worden gegeven, evenals informatie over de composities en de waardering van het werk van Gerard von Brucken Fock na diens dood.

Jeugd en studiejaren (1859-1883)

Gerardus Hubertus Galenus von Brucken Fock werd op 28 december 1859 geboren op de aan de rand van Middelburg gelegen buitenplaats Ter Hooze (Koudekerke). Zijn vader, Henri Dignus Fock (de familienaam 'von Brucken' werd toegevoegd op 10 december 1863), heer van Ter Hooze, was een telg van een oud adellijk geslacht. De moeder van Gerard, Johanna, was de dochter van Abraham Caland, voorzitter van het polderbestuur van Walcheren. Gerard had drie broers: Bonifacius Franciscus Wilhelmus (Bonne), Henri Johann (Henri) en Abraham Emile (Emile). Emile, later legerofficier, was al op jonge leeftijd muzikaal actief en verwierf eveneens bekendheid als componist. Hij stond vooral onder invloed van Wagner.

De eerste indrukken van Gerard waren die van de bomen en bossen, het water, de lucht en het gezang van vogels. Al spoedig was hij vervuld van de schoonheid van de natuur, waarin hij zich graag terugtrok. In zijn levensherinneringen zegt hij daarover:

Maar o, hoe heerlijk was het dan om 's namiddags weer buiten terug te keeren, naar stilte en rust en eenzaamheid. Ja, ik was een eenzaamheids-fanatiker, had geen behoefte aan vriendjes of spelletjes, en zat maar 't liefst alleen te staren naar de wolken, die soms zulke verbijsterende vormen van dieren aannamen, of ergens midden in het bosch, of aan de rand van den grooten vijver met zijn half vergaen schuithuis. Want ons buiten was geenszins een gesoigneerde luxeplaats, maar veeleer een stuk natuur [...]. (*Levensherinneringen* I, 12f.)

Ter Hooge omstreeks 1930, de buitenplaats waar Gerard von Brucken Fock werd geboren.

In een van de prieeltjes van de buitenplaats was een gedicht van Reinvis Feith aangebracht, *Beminlijk'Eenzaamheid*, dat zeer tot de verbeelding van Gerard sprak. In zijn levensherinneringen omschrijft hij meermaals zijn eenzaamheid.

Zoals zijn geboortehuis doet vermoeden, waren Gerards ouders welgesteld. Ten gevolge hiervan heeft hij nooit hoeven werken voor zijn levensonderhoud, en daarin onderscheidde hij zich van de 'gemiddelde' kunstenaar uit zijn tijd. Aangezien Von Brucken Fock – naar eigen zeggen – in de ogen van zijn ouders 'on gezeggelijk en koppig' was, 'heel anders dan mijn twee broers, die vlijtig en gehoorzaam zijn', plaatsten zijn ouders hem op een kostschool in Kampen. Zij brachten hem weg, samen met zijn broer Emile. De weg leidde over Amsterdam, waar zij in het Amstel Hotel logeerden. Hier vond een voorval plaats dat van grote en blijvende invloed op Von Brucken Focks zelfbeeld is geweest. In zijn eigen woorden:

In de salon, waar een piano staat, speel ik een paar stukjes, die ik uit mijn hoofd ken. Een dame, die daar ook zit, maakt mijn vader haar compliment daarover. 'O', zegt mijn vader, 'maar dan moest Mevrouw eens mijn anderen zoon hooren, dat is nog heel wat anders!' Dit woord blijft als een engel in mijn hart zitten. Ik word achtergesteld bij een ander, mijn prestaties beteekenen niets in vergelijking met die van den ander! En zoo zal het voortaan mijn leven door gaan: 'De ander' meer succes, grooter, verdienstelijker dan ik!

In de salon, waar een piano staat, speelt ik een
paar stukjes, die ik uit mijn hoofd ken.

Een dame, die daar ook zit, maakt mijn vader een
compliment daarover.

"O", zegt mijn vader, "maar dan moest Mevrouw
eens mijn anderen loon hooren, ^{dat is} ~~het~~ ^{heel} anders!
Het woord blijft als een angel in mijn hart zitten.

Ik word achtergesteld bij een ander, mijn prestaties
bekeken, zelfs in vergelijking van die van den ander!

En zoo zal het voortaan mijn leven door gaan: de
ander "meer succes, grooter, verdiensteliker dan ik!"

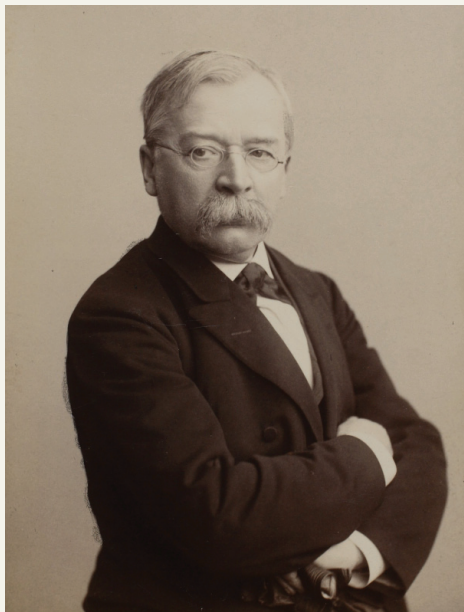
Gerard von Brucken Fock,
Levensherinneringen I, fragment, 20-21.

Na twee jaar kostschool keerde hij in 1873 terug naar Zeeland. Tijdens de jaren daarna, toen hij de HBS in Middelburg bezocht, ging de muziek een steeds belangrijker plaats bij hem innemen. Hij kreeg – net als zijn broer – muzieklessen van Abraham de Jong. In plaats van huiswerk te maken componeerde en tekende hij: zijn hartstochten wonnen het van zijn plichten. In 1877 deed hij een poging om op de Koninklijke Militaire Academie in Breda te komen, ‘maar zakte natuurlijk als een baksteen’, zoals hij het zelf in zijn *Levensherinneringen* omschreef: ‘Nu zou ik dan tot de muziek overgaan, nadat de heerlijkheid om met een sabel te pronken mij ontgaan was’ (*Levensherinneringen* II, 38-39).

Over zijn eerste composities – liederen en pianowerken – was Gerard zelf niet tevreden. Hij wilde compositielessen nemen en kwam hiervoor terecht bij Richard Hol in Utrecht, bij wie hij gedurende twee jaar, van 1877 tot 1879, de beginselen van de harmonieeler bestudeerde. Hij huurde kamers op de Kromme Nieuwegracht. In zijn Utrechtse tijd kreeg hij tevens pianolessen van T.L. van der Wurff (1836-1900), speelde altviool in diverse ensembles en onderhield contacten met vooraanstaande musici uit het Utrechts Orkest, met wie hij in Middelburg concerteerde. Hij kwam ook in contact met niemand minder dan Julius Röntgen (1855-1932), die hij later in Amsterdam vaak zou ontmoeten. Röntgen, die in Leipzig was geboren maar naar Nederland was verhuisd, was een zeer invloedrijk musicus: hij werd onder meer directeur van het Amsterdamsch Conservatorium, pianovirtuoos, dirigent en een vruchtbaar componist. Zoals hieronder zal worden omschreven, zou hij een groot bewonderaar van Gerard von Brucken Fock worden. Gerard hoorde in Utrecht internationaal bekende musici, zoals Anton Rubinstein, wiens Chopin-vertolking grote indruk op hem maakte. Verder leerde hij de composities van Brahms te waarderen. Gerard zelf schreef er veel pianomuziek, waarvan een deel onder opusnummer 29 werd uitgegeven.

Gerard besloot zijn muziekstudie voort te zetten bij de bekende pedagoog en componist Friedrich Kiel (1821-1885), professor aan de Hochschule für Musik in Berlijn, waar hij in september 1879 aankwam. Kiel gaf hem veel oefeningen in contrapunt op. Vervolgens studeerde hij compositie bij Woldemar Bargiel (1828-1897). Bargiel, die ook gedurende enige tijd dirigent was van de

Maatschappij tot Bevordering der Toonkunst in Rotterdam, was afkomstig uit een muzikale familie: zijn moeder was de eerste vrouw van Friedrich Wieck en tevens de moeder van Clara Schumann.

*Woldemar Bargiel
als professor in Berlijn,
1885.*

Enkele pianostukken uit deze Berlijnse periode verschenen als opus 1 in druk. Plannen om vervolgens pianolessen te nemen bij de Bargiel-leerling Ernst F.K. Rudorff (1840-1916) werden niet meer gerealiseerd. In Berlijn woonde Von Brucken Fock onder meer concerten bij van Hans von Bülow en Nicolaas Rubinstein; eenmaal heeft hij er Franz Liszt gezien.

Jaren van omzwervingen (1883-1920)

Op deze Berlijnse periode volgden vanaf 1883 rusteloze omzwervingen, tijdens welke Gerard zich – componerend en tekenend – afwisselend ophield in Amsterdam, Dresden, Praag, Wenen, Borkum, Middelburg en Parijs. In 1885 keerde hij terug naar Middelburg. Zijn huwelijk met jonkvrouw Marie Pompe van Meerdervoort vond in hetzelfde jaar plaats. 's Zomers verbleef het paar in een huisje te Domburg, waar Gerard tekende, aquarelleerde en componeerde – als beeldend kunstenaar was hij leerling van Jan Frederik Schütz (1817-1888) in Middelburg. Graag vertoefde Gerard ook op het buiten Eversdijk op Zuid-Beveland, waar zijn schoonouders woonden.

Het vermoeden is geuit dat een van zijn zeer weinige werken voor altviool, de *Sonate voor Piano en Alt*, eveneens uit 1885 dateert (Dozy-de Stoppelaar, 70), maar hiervoor bestaat geen bewijs (en het is in feite waarschijnlijker dat hij zijn sonate voor piano en cello in dat jaar voltooide). Deze sonate voor piano en altviool is een werk in vijf delen, alle geschreven in hun eigen toonsoort maar gerelateerd aan d-klein (eerste deel) en D-groot (laatste deel). Het is een compositie vol expressie die hoge technische eisen stelt, en het wordt duidelijk dat de componist de mogelijkheden die de altviool biedt zeer goed begreep.

Na een verblijf in Parijs vertrok het echtpaar voor een periode van drie jaar (1888-1891) naar Amsterdam. Onder de titel “Muziek in de Hoofdstad” schreef Gerard muziekkritieken voor De Amsterdammer, die hem echter vanwege zijn vaak onbarmhartige oordeel niet door iedereen in dank werden afgenomen. Als opvolger van Daniël de Lange (1841-1918) was hij er een tijdlang dirigent van het Remonstrantse zangkoor; daarnaast componeerde hij veel.

Eversdijk, buitenplaats in de tijd dat de familie Pompe van Meerdervoort familie er leefde.

Voortdurend heen en weer geslingerd tussen kunst en kerk, tussen de ideeën van Henrik Ibsen en Leo Tolstoj, vond Von Brucken Fock geen rust. Geïnspireerd door de verhalen van Tolstoj vatte hij het plan op zelf zijn geld te ‘verdienen’ als pianodocent in Leipzig. Hij gaf de bankier Tak, die de geldzaken van het echtpaar behartigde, opdracht alles te verkopen. Leipzig draaide echter uit op een mislukking. In de veronderstelling nagenoeg straatarm te zijn, keerde het echtpaar terug naar Middelburg. Tak had zijn opdracht echter niet uitgevoerd, zodat Von Brucken Fock nog steeds rentenier was. Verschillende malen heeft hij nog geprobeerd ieder materieel bezit te ontvluchten, maar ook in de immateriële schoonheid vond hij het geluk niet: niet als landarbeider op een hofstede nabij Kruiningen en niet als heilsoldaat in Frankrijk. Tijdens deze laatste periode, van 1892 tot 1895, componeerde hij vrijwel uitsluitend liederen voor het Leger des Heils.

De uitzondering hierop werd echter gevormd door zijn *Prélude “Laag water aan de Schelde”* (op. 12/2), geschreven in 1892 toen hij gedurende enige tijd de bijeenkomsten van het Leger des Heils niet zo geregeld bezocht. Dit werk in a-klein, waarin de golven van de Schelde duidelijk in tonen worden uitgebeeld, getuigt van het feit dat de Schelde en de omgeving daarvan voor hem onvergetelijk bleven, zoals hij later in zijn levensherinneringen schreef.

In 1895 pakte hij de draad weer op en componeerde *De mond van de Gironde*, later bij Alsbach uitgegeven als *Impromptu le Gironde* (op. 12/1). Gerard von Brucken Fock beschouwde dit werk als de pendant van *Laag water aan de Schelde*. Hij verliet Frankrijk en vestigde zich in Amsterdam, waar hij – behoudens enkele korte onderbrekingen – tot 1904 bleef wonen. Enige malen verruilde hij het Leger des Heils voor de Vrije Evangelische Gemeente. Hij componeerde veel, onder meer zijn 24 *Préludes* op. 15 voor piano, zijn *Kerstcantate* en de *Paascantate*. Hij beleefde een vruchtbare periode met veel inspirerende contacten, onder meer met Jan Toorop (1858-1928) en Julius Röntgen.

Na periodes te Aardenhout, Berlijn, Parijs en Laren verhuisde het echtpaar in juli 1917 naar Katwijk aan Zee. De Middelburgse muziekuitgever Anthony Noske benaderde hem om hulp bij het promoten van zijn werk, maar Von Brucken Fock beleefde op dat moment een van zijn vele anti-kunstperiodes. Het antwoord dat hij Noske 5 april 1918 gaf, is veelzeggend:

Het spijt me u te moeten mededeelen, dat u – wat mij betreft – niet kunt rekenen op bemoeiingen, inzake mijn werk, om reden dat ik (zoals ik in vroegere perioden trouwens al meer gedaan heb) ditmaal definitief, wat *déze* wereld betreft! **met de kunst heb gebroken!** Ik ben in de kunst van *déze* wereld een antichristelijke macht gaan zien, en die ik ook bij ervaring als zoodanig heb leeren kennen, want **wat uit God is geeft vrede**, en de kunst heeft mij dezen vrede nooit gegeven, maar juist altijd het slechte bij mij opgewekt: hoogmoed, eerezucht, jaloezie e.d. [...] Ja, waarde heer, wij hebben ons allebei [...] in mijn persoon vergist! We dachten dat ik een groot, algemeen bekend en erkend componist zou worden - maar God heeft het zoo niet gewild [...] omdat 'wat verheven is onder menschen, een gruwel is voor God!!' (Van Zoeren, 160)

Nauwelijks een maand later schreef Von Brucken Fock echter:

Na de brieven die wij gewisseld hebben over het onderwerp 'Kunst', [...] vind ik het niet meer dan billijk u spoedig te doen weten, dat ik voor eenige dagen hieromtrent weder tot andere inzichten ben gekomen, en wederom de Kunst ga opvatten, waarin ik toch geloof een roeping te moeten vervullen. [...] dat een ziekte van mijn vrouw, die zeer leed door mijn opvattingen, het middel is geweest om mij de oogen te openen en me weer tot mijn vroegere opvattingen en leven te doen terugkeeren. (Van Zoeren, 160)

In 1920 verhuisde hij naar de Amaryllislaan 14 te Heemstede, waar hij – tot zijn eigen verrassing – jaren bleef wonen, tot zijn dood op 15 augustus 1935.

De composities van Gerard von Brucken Fock

Terwijl muziekcritici regelmatig wezen op een gebrek aan structuur in Von Brucken Focks composities, was het publiek doorgaans van zijn werk gecharmeerd. Ook grotere namen uit de muziekwereld ten tijde van de componist hadden positieve woorden voor hem over. Als componist van pianowerken verwierf Von Brucken Fock vooral bekendheid met een aantal van zijn *Préludes* en zijn *5 Moments musicaux* op. 11. Over de laatste werken, ontstaan in de zomer van 1891, toen zijn moeder zwaar ziek lag, schreef hij zelf:

Ik componeerde in dien tijd mijn *5 Moments musicaux*, ik denk toch onder den indruk van haar toestand, waardoor ze een bijzondere gevoeligheid kregen. Dit werk op. 11 (Alg. Muziekh.) is dan ook veel gekocht, meer dan andere van mij. (*Levensherinneringen* IV, 119)

De desbetreffende werken kwam tot stand in Zeeland, kort nadat Von Brucken Fock had geprobeerd om als landarbeider te werken in Eversdijk, niet ver van Kruiningen. De stukken werden uiteindelijk bij G. Alsbach & C° in Amsterdam gepubliceerd; het graveerwerk werd verzorgd door Breitkopf & Härtel te Leipzig. Von Brucken Fock verwierf inderdaad veel roem met deze vijf Duits georiënteerde stukken. De composities, voornamelijk geschreven in toonsoorten met veel voortekens, zijn voorzien van de aanduidingen *Semplice*, *Andante assai*, *Cantabile*, *Grazioso scherzando* en *Andante non troppo*.

WERKEN VAN G.H.G. von BRÜCKEN FOCK.

BSF

OP. 8. 10 PRAELUDIEN VOOR PIANO.....	(i.c.) f. 225
OP. 9. 3 PRAELUDIEN VOOR PIANO.....	120
OP. 11. 5 MOMENTS MUSICAUX.....	120
OP. 12. IMPROMPTU en 4 Préludes.....	180
OP. 13. 3 SPAANSCH E D A N S E N.....	150
OP. 14. 3 GEESTELIJKE LIEDEREN VOOR 4-STEMMIG GEMENGO KOOR & CAPELLA.....	125
OP. 15. 24 PRAELUDIEN VOOR PIANO.	
DEEL 1 (N ^o 1-6).....	120
DEEL 2 (N ^o 7-12).....	150
DEEL 3 (N ^o 13-18).....	180
DEEL 4 (N ^o 19-24).....	150
OP. 16. 7 PRAELUDIEN VOOR PIANO.....	250
OP. 24. 3 KLAVIERSTUKKEN.....	180
OP. 25. SCHERZO MACABRE VOOR PIANO.....	150
OP. 26. 6 KLAVIERSTUKKEN.....	180
OP. 27. 12 KLAVIERSTUKKEN.	
DEEL 1.....	180 n.
DEEL 2.....	250 n.
OP. 28. 7 LIEDEREN.	
N ^o 1. LES CIGALES (Soprano ou Mezzo-Soprano).....	90 n.
N ^o 2. HEIMWEH (Soprano).....	75 n.
N ^o 3. EN LISANT L'ÉVANGILE (Soprano).....	90 n.
N ^o 4. L'IDÉAL (Soprano ou Mezzo-Soprano).....	75 n.
N ^o 5. AVOND NA REGEN (Soprano of Mezzo-Soprano).....	75 n.
N ^o 6. BRUIT DE CHAR. (Soprano).....	90 n.
N ^o 7. DE NACHT (Soprano).....	90 n.

(Deze liederen zijn ook door tenor - no. 1, 4 & 5 evenzeer ook door tenor-baryton - te zingen)

EIGENDOM DER UITGEVEREN.

G. ALSBACH & Co
AMSTERDAM.

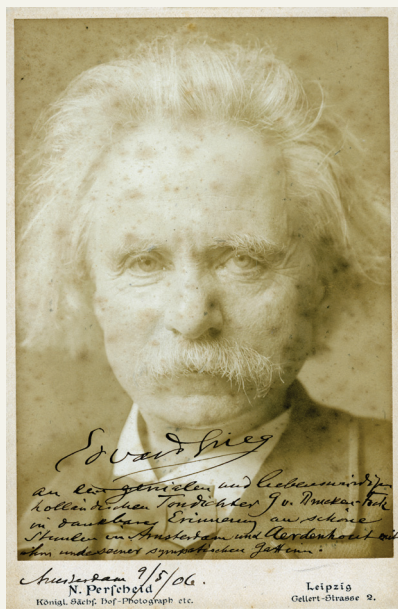
5 Moments musicaux, op. 11,
Uitgave Alsbach, Amsterdam.

Zijn door Chopin en Liszt beïnvloede stijl, die in een aantal pianowerken duidelijk doorklinkt, was voor niemand minder dan de Noorse componist Edvard Grieg (1843-1907) reden, hem de ‘Hollandse Chopin’ te noemen. Grieg had Von Brucken Fock leren kennen via Röntgen. In 1901 schreef de laatste aan Grieg:

Ich bin fleißig mit neuen Klaviersachen beschäftigt, die diese Tage hier erschienen sind. Der Componist heißt: Von Brucken Fock, und hat sehr viel Talent! Ich möchte so gerne, daß Du etwas von ihm kennen lerntest und lasse Dir die Hefte schicken. Es ist echte Klaviermusik, sehr fein und distinguirt. (Dozy-de Stoppelaar, 57)

In een andere brief van Röntgen lezen we:

Nach dem Essen spiele ich alle Von Brucken Focks [*Präludien für Klavier*, Op. 15 und 16], sie gefallen außerordentlich, wie hätte ich gewünscht, daß er dabei gewesen wäre! Wir haben so viel über ihn gesprochen und Grieg versteht ihn so ganz. (Dozy-de Stoppelaar, 57)

Edvard Grieg en Julius Röntgen, twee bewonderaars van Von Brucken Fock. Archief Stichting G.H.G. von Brucken Fock Fonds, inventarisnummer 76. Onder Griegs handtekening op de kaart, gedateerd Amsterdam 9/5/06, lezen we: 'An den genialen und lebenswürdigen holländischen Tondichter G. v. Bruckner-Fock in dankbarer Erinnerung an schöne Stunden in Amsterdam und Aerdenhout mit ihm und seiner sympathischen Gattin'.

Het staat vast dat Grieg werkelijk respect had voor Von Brucken Fock. Zo schreef hij in een brief aan Röntgen, Von Brucken Focks *24 Préludes* op. 15 'sehr talentvoll' te vinden.

Ofschoon onder een hoger opusnummer gepubliceerd, zijn de *12 Klavierstukken* op. 27, welke in twee delen van elk zes stukken verschenen, gecomponeerd in de periode 1878-1881 – getuige de originele editie van Alsbach & C°, Amsterdam (opnieuw met graveerwerk van Breitkopf & Härtel, Leipzig). Deze periode viel samen met zijn studiejaren te Berlijn. De werken zijn niet zozeer alleen Duits georiënteerd, maar maken ook duidelijk hoe gerechtvaardigd Griegs vergelijking van Von Brucken Fock met Chopin is.

Veel van Von Brucken Focks werken zijn tijdens zijn leven tot klinken gekomen, ook de grotere. Het oratorium *De Wederkomst van Christus* maakte bij de uitvoering in 1910 in het Concertgebouw grote indruk. Zijn drie symfonieën werden door dirigenten als Willem Mengelberg, Peter Gijsbert van Anrooy, Cornelis Dopper en Wouter Hutschenruyter uitgevoerd. De orkestliederen zijn vertolkt door Jo Vincent en Elise Menagé Challa met het Concertgebouworkest onder leiding van Willem Mengelberg.

Op 20 december 1934 werd ter ere van zijn 75ste verjaardag zijn *Requiem* uitgevoerd door de Christelijke Oratorium Vereniging Haarlem met begeleiding van het Utrechts Stedelijk Orkest onder leiding van George Robert, met solistische medewerking van Jo Vincent, Corrie Bijster, Annie Woud, Jac. van Kempen en Max Kloos. Bij die gelegenheid werd hij benoemd tot Ridder in de Orde van Oranje Nassau. Aan het *Requiem* was hij in 1888 begonnen, maar het werd steeds opnieuw bijgeschaafd. In 1933 was het gereed. De componist zelf kon de uitvoering wegens zijn slechte gezondheid niet bijwonen: zijn einde naderde. Niemand minder dan Johan Wagenaar schreef de componist een dag na de uitvoering, van aanvang aan getroffen te zijn geweest door dit werk, dat volgens hem een bijzonder goede koorklank bezat en boven Von Brucken Focks andere orkestwerken uitstak.

In mei 1935 werd ter gelegenheid van het veertigjarig jubileum van Willem Mengelberg als dirigent van het Concertgebouworkest een Nederlands muziekfeest gehouden, dat een veelzijdig overzicht gaf van

de Nederlandse scheppende toonkunst. Op het programma kwamen ook enige werken voor van Von Brucken Fock. Berthe Seroen droeg tijdens het orkestconcert twee van zijn Franse liederen voor – *Les Cigales* en *Le Chasseur Noir* – en Henriëtte Bosmans vertolkte op een kamermuziekconcert zijn *Préludes* voor piano op. 15.

Julius Röntgen eerde Von Brucken Fock met de compositie van drie orkestwerken op zijn naam: *Drei Präludien und Fugen auf GHGBF* [= Gerardus Hubertus Galenus von Brucken Fock]. Deze stukken vertonen stilistische overeenkomst met het werk van Max Reger (1873-1916). Von Brucken Fock zelf droeg zijn *Zeven Préludes* op. 16 voor piano op aan Röntgen, die deze composities hogelijk waardeerde.

De receptie en muzikale erfenis van Gerard von Brucken Fock

Gerard von Brucken Fock heeft een aanzienlijk oeuvre nagelaten, als beeldend kunstenaar en als componist. Dat oeuvre is na zijn dood niet in het vergeetboek geraakt. Een zeer groot deel van zijn werk als beeldend kunstenaar bevindt zich thans in het Frans Hals Museum te Haarlem. De gemeente Heemstede bezit meer dan honderd schilderijen van hem. Heemstede eert zijn nagedachtenis ook met de *Von Brucken Focklaan* in de componistenbuurt. Het Concertgebouw in Amsterdam houdt de herinnering aan de componist levend met een schilderij van zijn hand, *Zeegezicht*, dat in de omloop hangt. Als toonkunstenaar schiep Von Brucken Fock een groot aantal werken voor een ruim aantal verschillende bezettingen. Een aanzienlijk deel daarvan verscheen in druk bij bekende uitgevers in Nederland en daarbuiten. Zijn composities worden nog steeds met een zekere regelmaat uitgevoerd.

In 1953 werd een eretentoonstelling van zijn tekeningen en schilderijen gehouden in het museum Het Huis van Looy te Haarlem. Jo Vincent, die indertijd in het Concertgebouw haar debuut maakte met enige orkestliederen van Von Brucken Fock, bracht enkele liederen van hem ten gehore, begeleid door George Robert. De locatie was opmerkelijk: immers, ook Jacobus van

Looy bezat als schilder en schrijver meer dan één talent. Een jaar later, op 1 februari 1954, werd het *Requiem* te Goes uitgevoerd ter herdenking van de slachtoffers van de watersnoodramp. De uitvoering was in de handen van het Noordhollands Philharmonisch Orkest, een groot koor (samengesteld uit Zeeuwse koren) en diverse solisten. De weduwe van de componist schreef naar aanleiding van de vele reacties die zij op de uitvoering ontving:

Wat zal Geert genieten hierboven, want dit komt daarvandaan en moest op de aardse manier vertolkt worden, wat hij altijd betreunde, omdat hij het veel mooier hoorde. (Dozy de-Stoppelaar, 65)

In Gerard von Brucken Focks werk als componist en schilder hebben impressies van thema's uit de natuur in het algemeen en de zee in het bijzonder altijd een rol gespeeld, en enkele van zijn orkestwerken leunen tegen de muziek van de Franse impressionisten (zoals "*Côte sauvage*" – *Impression symphonique*; *1re Suite d'Orchestre "Impressions du Midi"*, en vele andere). Dit is niet onopgemerkt gebleven. Samen met Daniël de Lange en Alphons Diepenbrock behoorde hij tot de eerste Nederlandse componisten die Franse liederen schreven. Van vijf van deze liederen werden voor deze dubbel-cd opnamen gemaakt, waaronder enkele van de *Zeven Lieder* opus 28. Diepenbrock was diep onder de indruk van *Les Cigales*; dit zou in feite een voorbeeld geweest kunnen zijn van *die* werken van Von Brucken Fock welke Diepenbrock – volgens zijn eigen schrijven aan Von Brucken Fock – zelf niet in staat was te componeren. In zijn liederen zijn thema's uit de natuur eens te meer belangrijk, en toen hij in de jaren 1931-1932 zijn *Berceuse d'Armorique* schreef, zal de componist zeker aan sommige jonge Zeeuwse mannen hebben gedacht die naar zee gingen, maar daarvan nooit meer terugkeerden.

De legendarische Vlaamse sopraan Berthe Seroen (1882-1957) was een groot voorvechtster van Von Brucken Focks Franse liederen en voerde deze regelmatig uit. De componist droeg zijn *Berceuse d'Armorique* aan haar op.

*De fameuze sopraan
Berthe Seroen,
bewonderaar en vertolkster
van Gerard von Brucken Focks
Franse liederen.*

De Stichting G.H.G. von Brucken Fock Fonds heeft talloze activiteiten geïnitieerd ter nagedachtenis van zowel Gerard von Brucken Fock als van zijn familieleden en andere overleden Nederlandse componisten. De meest aansprekende herdenking tot nu toe werd georganiseerd in 1995, 60 jaar na de dood van de componist: op zaterdag 16 september in de namiddag en de avond werden op slot *Ter Hooge* lezingen gegeven door M.P. de Bruin en Marjoeska Ponsioen, gevolg door een recital met pianowerken en de altvioolsonate van Von Brucken Fock. Deze activiteit was georganiseerd door de 'Werkgroep Muziek' van het Koninklijk Zeeuwsch Genootschap der Wetenschappen. Op zaterdag 7 oktober volgde in de Nieuwe Kerk te Middelburg een concert door het Belgisch koor *Dodecachordon* en de Nederlandse organiste Margreeth Chr. de Jong. Naast andere (voornamelijk Nederlandse) componisten werden geestelijke werken voor vierstemming gemengd koor van Von Brucken Fock uitgevoerd, waaronder zijn *Der 1. Psalm*. Op donderdag 9 november (St. Jacobskerk, Vlissingen) en zaterdag 11 november (Concert en Gehoorzaal, Middelburg) werd een concert gegeven door Het Zeeuws Orkest en het Zeeuwsch Philharmonisch Koor met, benevens andere werken, *De Schelde* (1899) voor koor, sopraan solo en orkest, en de *Sequentia* uit Gerard von Brucken Fock's *Requiem*. In de maanden september en oktober van datzelfde jaar kon een tentoonstelling met schilderijen, tekeningen en aquarellen van Von Brucken Fock worden bezocht in het Marie Tak van Poortvliet Museum te Domburg.

Met de productie van deze dubbel-cd hoopt de Stichting G.H.G. von Brucken Fock Fonds een breder, internationaal luisterpubliek te bereiken, aangezien de muziek van deze unieke persoonlijkheid het verdient door velen te worden gekend.

Prof. Dr. Albert Clement

Beknopte bibliografie

Bruggencate, A.J.A. ten, *Een leven voor de kunst: G.H.G. von Brucken Fock (1959-1935)* (Zeeuwse Katernen 4), Middelburg 1989.

Bruggencate, A.J.A. ten, *Gerard von Brucken Fock* (Zeeuwse Katernen 11), Middelburg 1995.

Clement, A.A., 'Gerardus Hubertus Galenus von Brucken Fock (1959-1935) – de musicus'.

In: *Zeeland. Tijdschrift van het Koninklijk Zeeuwsch Genootschap der Wetenschappen* 4 (1995), 86-90.

Clement, A.A., 'Brucken Fock, Gerard(us Hubertus Galenus) von', *The New Grove Dictionary of Music and Musicians*, second edition. London/New York 2001, Vol. 4, 458.

Clement, A.A., 'Fock, Gerardus Hubertus Galenus'. In: *Biografisch Woordenboek van Nederland* 6. 's-Gravenhage 2008, 131-134.

Dozy-de Stoppelaar, H.I.C. *G.H.G. von Brucken Fock. Een mens van twee werelden 1859-1935*. Zeist 1959.

Zoeren, E. van, *De muziekuitleverij A.A. Noske (1896-1926). Een bijdrage tot dertig jaar Nederlandse muziekgeschiedenis*. Haarlemmerliede 1987.

Archieven

Archief Stichting G.H.G. von Brucken Fock Fonds, *Zeeuwse Bibliotheek*, Middelburg.

Archief Von Brucken Fock, in Muziekarchief *Gemeente Museum*, Den Haag.

Collectie Musica Neerlandica, *Gemeente Museum*, Den Haag.

CD 1

From/Uit: **12 Klavierstukken Op. 27** (1878-1881)

1	Impromptu (Allegro appassionata) in E flat major/Es-groot (Op. 27 No. 7)	3:31
2	Impromptu (Niet te langzaam, met veel gevoel / Not to slow, with much feeling)
in C sharp minor/cis-klein (Op. 27 No. 8)	2:42
3	Intermezzo (Leise bewegt) in C minor/c-klein (Op. 27 No. 3)*	2:13
4	Prélude 'Laag water aan de Schelde' Op. 12 No. 2 (1892)	2:43

Sonate voor Piano en Alt (Sonata for piano and viola)*

5	Allegro energico, ma non troppo	6:12
6	Adagio	5:33
7	Tempo di Menuetto	4:49
8	Andante con Variazioni	8:30
9	Andante - Rondo: Allegretto Vivace	4:53

5 Moments musicaux Op. 11 (1891)

10	Semplice (in G flat major/Ges-groot)	2:28
11	Andante assai (niet zu langsam) (in E major/E-groot)	1:28
12	Cantabile (in D flat major/Des-groot)	1:31
13	Grazioso scherzando (in F sharp major/Fis-groot)	2:07
14	Andante non troppo (in A flat major/As-groot)	2:25

15	Berceuse d'Armorique (Anatole Le Braz)	4:15
16	A quoi bon entendre (Victor Hugo)*	2:37
17	L'Idéal Op. 28 No. 4 (Sully Prudhomme)*	3:02
18	Les Cigales Op. 28 No. 1 (Emmanuel Delbousquet)	2:54
19	En lisant L'Evangile Op. 28 No. 3 (Paul Bourget)*	4:37

Irene Maessen (soprano), Edith van Moergastel (viola), Marianne Boer (piano)

CD 2

Requiem for soli, chorus and orchestra / voor soli, koor en orkest (1933)*

1	Introïtus	7:36
2	Kyrie	4:37
3	Graduale	6:27
4	Sequentia	9:11
5	Offertorium	8:15
6	Sanctus	11:00
7	Agnus Dei & Communio	8:25

Nelly van der Spek and Jannetje Blok (soprano), Joke de Vin (alto), Wouter Goedhart (tenor), Max van Egmond (baritone), Netherlands Radio Choir (Groot Omroepkoor), Netherlands Radio Philharmonic Orchestra (Radio Filharmonisch Orkest), Hans Vonk (conductor)

**world premiere CD recording*

Berceuse d'Armorique - *Anatole Le Braz (1859-1926)*

Dors petit enfant, dans ton lit bien clos!
Dieu prenne en pitié les bons matelots!
- Chante ta chanson, chante, bonne vieille,
La lune se lève et la mer s'éveille.

Quand tu seras mousse hélas c'est le vent,
Qui te bercera dans ton lit mouvant.
- Chante ta chanson, chante, bonne vieille,
La lune se lève et la mer s'éveille.

Au Pays du Froid ton père a sombré,
Tu naissais alors, je n'ai pas pleuré.
- Chante ta chanson, chante, bonne vieille,
La lune se lève et la mer s'éveille.

Au Pays du Froid la houle des fjords
Chante sa berceuse en berçant les morts.
- Chante ta chanson, chante, bonne vieille,
La lune se lève et la mer s'éveille.

Tes yeux ont déjà la couleur des flots.
Dieu prenne en pitié les bon matelots!
- Chante ta chanson, chante, bonne vieille!
La lune se lève et la mer s'éveille.

Car c'est pour les flots que nous enfantons.
Tous meurent marins, qui sont nés Bretons.
- Chante ta chanson, chante, bonne vieille!
La lune se lève et la mer s'éveille.

A quoi bon entendre - *Victor Marie Hugo (1802-1885)*

A quoi bon entendre
Les oiseaux des bois?
L'oiseau le plus tendre
Chante dans ta voix.

Que Dieu montre ou voile
Les astres des cieux!
La plus pure étoile
Brille dans tes yeux.

Qu'avril renouvelle
Le jardin en fleur,
La fleur la plus belle
Fleurit dans ton coeur.

Cet oiseau de flamme,
Cet astre du jour,
Cette fleur de l'âme,
S'appelle l'amour.

L'Idéal - *René-François Sully-Prudhomme (1839-1907)*

La lune est grande, le ciel clair
Et plein d'astres, la terre est blême,
Et l'âme du monde est dans l'air.
Je rêve à l'étoile suprême,

À celle qu'on n'aperçoit pas,
Mais dont la lumière voyage
Et doit venir jusqu'ici-bas
Enchanter les yeux d'un autre âge.

Quand luira cette étoile un jour,
La plus belle et la plus lointaine
Dites-lui qu'elle eût mon amour,
Ô derniers de la race humaine.

Les Cigales - *Emmanuel Delbousquet (1874-1909)*

Ivres d'azur, d'aromes lourds, du vent qui brûle,
Vibration métallique du ciel ardent,
Crépète le cri d'or, inlassable et strident,
Des cigales parmi les pins du crépuscule.

Sur la lande déserte où la clarté recule
Par delà les pins noirs qui barrent l'Occident,
Ce chant, comme un bruit vif de flamme dans le vent,
Couvre un pas cadencé par des grelots de mules.

Puis le vent meurt avec la voix de muletier.
Le soleil, rouge, tombe au bout du long sentier.
Un instant les grands pins demeurent immobiles,

Mais inlassablement, dans le silence lourd,
Crépète le cri d'or sur les sabels stériles,
Parmi l'espace aride où meurt enfin le jour.

En lisant l'Évangile - *Paul Charles Joseph Bourget (1852-1935)*

Sur le morne gazon du Jardin des Olives,
Le Christ agenouillé pleure comme un enfant.
Mon cœur d'homme coupable et baptisé se fend
À lire le récit de ces heures plaintives!

Mon Âme, c'est pour toi, c'est afin que tu vives,
Que ce juste aux bourreaux livre son corps vivant
En qu'il vient attester son Idéal, devant
Le grand festin du monde et ses cruels convives.

Mon Âme c'est sur toi que ce Juste est penché
Et sur l'obscur troupeau de tes soeurs en péché,
Durant l'accablement de sa nuit d'agonie!

Pourtant mon Âme, et vous, soeurs en anxiété,
Vous gémissiez encore dans une ombre infinie
Comme si tout cela n'avait jamais été!

Requiem (1933)

Introitus

Requiem aeternam, dona eis,
Domine, et lux perpetua luceat eis.
Te decet hymnus, Deus in Sion, et
tibi reddetur votum in Jerusalem,
exaudi orationem meam.
Ad te omnis caro veniet.
Requiem aeternam, dona eis,
Domine, et lux perpetua luceat eis.

Kyrie

Kyrie eleison.
Christe eleison.
Kyrie eleison.

Graduale

Requiem aeternam, dona eis,
Domine, et lux perpetua luceat eis.
In memoria aeterna erit justus:
ab auditione mala non timebit.

Sequentia

Dies irae, dies illa,
solvet saeculum in favilla,
teste David cum Sibylla.

Quantus tremor est futurus,
Quando iudex est futurus,
cuncta stricte discussurus.

Geef hun eeuwige rust, Heer,
en moge het voortdurende licht op hen schijnen.
U komt een lied toe, Heer, in Sion, en moge
de gelofte worden ingelost in Jeruzalem,
verhoor mijn gebed.
Alle vlees zal tot u komen.
Geef hun eeuwige rust, Heer,
en moge het voortdurende licht op hen schijnen.

Heer heb erbarmen.
Christus heb erbarmen.
Heer heb erbarmen.

Geef hun eeuwige rust, Heer,
en moge het voortdurende licht op hen schijnen.
In eeuwig gedenken leeft de gerechte;
hij vreest geen kwade tijding.

De dag van toorn en van vonnis,
hemel en aarde eindigen in as,
Davids en Sibylle's woorden vermengen zich.

Wat een angst en beven zullen er zijn,
wanneer de rechter zal komen,
van wiens oordeel ieder afhankelijk is.

Tuba mirum spargens sonum per
sepulchra regionum,
coget omnes ante thronum.

Mors stupebit et natura,
cum resurget creatura
judicanti responsura.

Liber scriptus proferetur,
in quo totum continetur,
unde mundus judicetur.

Judex ergo cum sedebit
quidquid latet, apparebit,
nil inultum remanebit.

Quid sum miser tunc dicturus,
quem patronum rogaturus,
cum vix justus sit securus.

Rex tremendae majestatis,
qui salvandos salvas gratis,
salva me, fons pietatis.

Recordare Jesu pie,
quod sum causa tuae viae,
ne me perdas illa die.

Quarens me, sedisti lassus,
redemisti crucem passus,
tantus labor non sit cassus.

Juste judex ultionies,
donum fac remissionies,
ante diem rationis.

De bazuin verspreidt een wonderbaarlijk geluid,
door aardse graven klinkt het,
en het dwingt allen voor de troon.

De dood is verslagen en de natuur beeft,
de schepping ontwaakt om zich te
verantwoorden bij de rechtsprekende.

Het geschreven boek zal worden tevoorschijn
gehaald waarin alles bevat is van waaruit de
wereld zal worden beoordeeld.

Als de rechter zal zitten,
zal alles wat verborgen is verschijnen,
niets zal ongestraft overblijven.

Wat zal ik, ongelukkige, dan zeggen,
wie zal voor mij voorspraak doen,
wanneer zelfs de rechtvaardige genade nodig heeft.

Koning, machtige majesteit,
U die redt wie gered moet worden,
red mij om niet, bron van genade.

Gedenk, o vrome Jezus,
dat ik ben de oorzaak van Uw leven;
richt mij niet te gronde op die dag.

Op zoek naar mij bent U vermoeid gaan zitten,
U heeft mij vrijgekocht lijdend aan het kruis;
zoveel werk moge niet gebroken worden.

Rechtvaardige rechter van het einde,
geef een geschenk van kwijtschelding
voor de dag van afrekening.

Ingemisco tanquam reus,
culpa rubet vultus meus,
supplicanti parce, Deus.

Qui Mariam absolvisti,
et latronem exaudisti,
mihi quoque spem dedisti.

Preces meae non sunt dignae,
sed tu bonus, fac benigne,
ne perenni cremer igne.

Inter oves locum praesta
et ab haedis me sequestra,
statuens in parte dextra.

Confutatis maledictis,
flammis acribus addictis,
voca me cum benedictis.

Oro supplex et acclinis,
cor contritum quasi cinis.
Gere curam mei finis.

Lacrimosa dies illa,
qua resurget ex favilla
judicandus homo reus.

Huic ergo parce Deus,
pie Jesu Domine. Dona eis requiem!
Amen.

Ik begin te weeklagen, wanneer ik getuige ben,
de schuld maakt mijn gelaat rood,
heb medelijden met de smekeling, God.

U, die Maria hebt vergeven,
en de schurk hebt verhoord,
hebt ook mij hoop gegeven.

Mijn gebeden zijn onwaardig,
toch bent U, Heer, welwillend,
opdat ik niet brande in het eeuwig vuur.

Geef mij een plaatsje tussen de schapen,
en scheid mij van de bokken,
plaats mij aan Uw rechterzijde.

Als de verdoemden verward zijn,
overgeleverd aan de scherpe vlammen,
roep mij dan met de gezegenden.

Ik bid smekend en gebogen,
zie op mijn diep berouw,
Help me in mijn laatste ogenblik.

Vol van tranen is die dag,
die weer oprijst uit het aardse stof.
De mens die beoordeeld moet worden is getuige.

Spaar deze mens, God,
vrome Heer Jezus, geef hen rust!
Amen.

Offertorium

Domine Jesu Christe, rex gloriae!
Libera animas omnium fidelium
defunctorum de poenis inferni et
de profundo lacu.

Libera eas de ore leonis, ne
absorbeat eas tartarus, ne cadant
in obscurum:

sed signifer sanctus Michael
repraesentet eas in lucem
sanctam: Quam olim Abrahae
promisisti et semini ejus.

Hostias et preces tibi Domine,
laudis offerimus:
tu suscipe pro animabus illis,
quarum hodie memoriam facimus,
fac eas Domine, de morte transire o,
ad vitam. Quam olim Abrahae
promisisti et semini ejus.

Sanctus

Sanctus, Dominus Deus Sabaoth.
Pleni sunt coeli et terra gloria tua.
Osanna in excelsis!
Benedictus qui venit in nomine Domini.
Osanna in excelsis!

Agnus Dei

Agnus Dei, qui tollis peccata mundi,
dona eis requiem.

Agnus Dei, qui tollis peccata mundi,
dona eis requiem sempiternam.

Here Jezus, Koning der heerlijkheid!
Bevrijd de geesten van alle getrouwen
die ontheven zijn van de straffen van de hel
en van de diepe poel.
Red hen van de muil van de leeuw, opdat de
onderwereld hen niet opslorpt, opdat zij niet in
het duister vallen.
Maar moge de vaandeldrager de heilige
Michael hen opvoeren naar het heilig licht.
Wat u vroeger aan Abraham hebt beloofd en
aan zijn nakomelingen.

Offers en gebeden, o Heer,
bieden wij U aan.
Ontvang ze voor die zielen, waaraan wij
vandaag terugdenken; doe hen,
Heer, van de dood overgaan naar het leven.
Wat U vroeger aan Abraham hebt beloofd
en aan zijn nakomelingen.

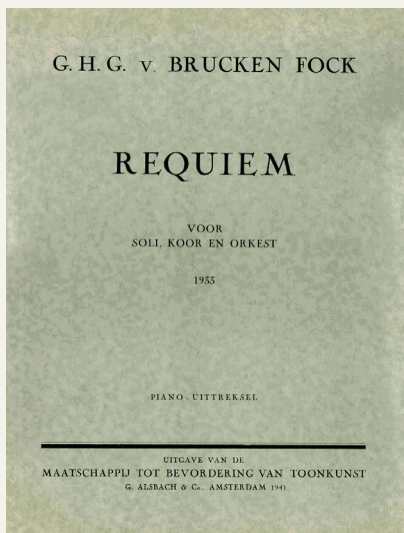
Heilige Heer, God der Heerscharen,
vol zijn de hemelen en de aarde van uw glorie.
Hosanna in de hoge!
Gezegend hij die komt in naam van de Heer.
Hosanna in de hoge!

Lam Gods, dat de zonden der wereld wegneemt,
geef hen rust.
Lam Gods, dat de zonden der wereld wegneemt,
geef hen eeuwige rust.

Communio

Lux aeterna luceat eis, Domine,
cum sanctis tuis in aeternum,
quia pius es.
Requiem aeternam dona eis, Domine,
et lux perpetua luceat eis.

Het eeuwige licht beschijne hen, o Heer;
met Uw heiligen in eeuwigheid:
aangezien U genadig bent.
Geef hen eeuwige rust, Heer en moge
voortdurend licht op hen schijnen.

After graduating from the Amsterdam Conservatory, where she studied with Cora Canne Meijer, **Irene Maessen** won prizes at the International Elly Ameling Competition, the Christina Deutekom Competition and the International Vocal Competition in 's-Hertogenbosch, and was awarded the Friends' Silver Garland of the Amsterdam Concertgebouw. She particularly enjoys performing French impressionist repertoire and less familiar Dutch chamber music, but has also premiered many new works, including songs and operas composed specially for her. Irene Maessen teaches classical voice at the music theatre department of the Arnhem Conservatory.

Edith van Moergastel studied the viola with Jürgen Kussmaul, Marjolein Dispa and Ervin Schiffer. She won a number of prizes, including first prize at the National Competition of the Stichting Jong Muziektalent, the Vriendenkrans Competition (with the Reinaert Piano Quartet and Marianne Boer) and the Schot & Co prize at the Tertis Competition. She attended masterclasses with Fiodor Drushinin, Yuri Bahsmet and Emile Cantor. Edith van Moergastel has participated in various CD recordings. She is a member of the Royal Concertgebouw Orchestra and plays regularly with various chamber ensembles. She plays on a viola made by Daniël Royé.

As a 'young talent', the Vlissingen-born pianist **Marianne Boer** won numerous competitions. She pursued her studies with Jan Wijn and Willem Brons at the Sweelinck Conservatory in Amsterdam and studied musicology at Utrecht University. She won prizes at the Rovere d'Oro Competition (Italy) and the Jacques Vonk Competition (Holland), and was twice awarded the Friends' Silver Garland of the Amsterdam Concertgebouw. Marianne Boer has performed as a soloist in Holland and abroad and has sung in a number of CD recordings, including Gershwin's *Rhapsody in Blue*. She teaches at the Sweelinck Conservatory in Amsterdam and the Roosevelt Academy in Middelburg.

Nelly van der Spek studied in Rotterdam, Salzburg and Detmold with Jo Bollekamp and other teachers. After her debut in the Netherlands in 1961 she sang with the Cologne Bach Society in 1963. Although she appeared in other West European countries, she performed mainly in Germany, where she was an acclaimed interpreter of Bach and other Baroque composers (also through broadcasts and recordings). In the Netherlands too, Nelly van der Spek gave concerts and sang for the radio. In later years she became widely recognised as a teacher. Her recordings were issued mainly by Telefunken and included Bach cantatas and Monteverdi's *Il Combattimento di Tancredi e Clorinda*; on the Da Camera label she recorded cantatas and songs by Bach.

Jannetje Blok was the eldest of six children in a musical family, and commenced a career as a school teacher. She entered the conservatory as a pupil of Sonja Kurwin in Utrecht and later Jo Bollekamp in Rotterdam. After singing with the NCRV Vocal Ensemble, performing commissions by composers including Mauricio Kagel and Krzysztof Penderecki, she joined the Netherlands Radio Choir. In addition to solo appearances in the Netherlands and elsewhere, she gave many successful concerts with the 'En Bloc' quartet, with the pianist Frans van Ruth and her brothers Frans Blok and Jaap Blok (cello/baritone). Jannetje Blok died in 2000.

Joke de Vin studied with Jo Bollekamp and other teachers and gained the Prix d'Excellence in 1978. A year before, she won the Toonkunst Vocalists Prize at the Vocalists' Competition in 's Hertogenbosch. She performs regularly in Europe and the USA with conductors including Charles Dutoit, Jean Fournet, Raphael Frübeck de Burgos, Hans Vonk, Edo de Waart and Valery Gergiev. She has also made recordings for radio and TV. Joke de Vin's considerable repertoire – including works for alto and mezzo-soprano – comprises songs and oratorios from various periods (she recorded a solo CD with songs by Diepenbrock, Fauré, Strauss and Brahms), and also Verdi's *Requiem*. She is active as an opera singer and has recently been in demand as a soloist in Great Britain.

Wouter Goedhart (1941) studied singing with Jo Bollekamp and Coby Riemersma. After working with the Bremerhaven Stadttheater for two years, he was admitted to the Opera Studio of the Netherlands Opera, where he was engaged until 1976. Over the years he sung numerous roles and was in great demand as a soloist with choirs and orchestras, including the Brabant Orchestra (Mozart's *Requiem* under Hein Jordans) and the Rotterdam Philharmonic Orchestra (Casella's *La Giara* under Antal Dorati). Wouter Goedhart appeared in Amsterdam Matinee concert performances of *Rita* (Donizetti), *Mazeppa* (Tchaikovsky), *Lady Macbeth of Minsk* (Shostakovich) and *Mefistofele* (Boïto).

Max van Egmond was born in 1936 in Semarang (Java) in what was then the Dutch East Indies. After the Japanese occupation and several years in a concentration camp for women and children, his family was repatriated to the Netherlands, where Van Egmond became a private pupil of Tine van Willigen. Before his debut as a soloist, he spent four years as a radio newsreader. In 1959 Max van Egmond embarked on a full-time singing career that was to span nearly half a century. He won prizes and distinctions, made several hundred LPs and CDs, sang on all continents, and became recognised particularly for his performances of Bach and the song repertoire. As a retired soloist, he now devotes his time to declamation, masterclasses, judging singing competitions and writing articles.

Hans Vonk (1942-2004) was born in Amsterdam as the son of a violinist in the Concertgebouw Orchestra. He studied law and piano and was coached in conducting by Jaap Spaanderman, Hermann Scherchen, Franco Ferrara and Peter Erös. After a first post with the Netherlands Ballet Orchestra, he held positions with the Radio Philharmonic Orchestra, the Netherlands Opera (principal conductor), the Royal Philharmonic Orchestra (associate conductor) and the Residentie Orchestra (principal conductor). Hans Vonk made his debut at La Scala in Milan in 1980. Five years later he became director of the Staatskapelle Dresden and the Dresden State Opera. He was principal guest conductor of the Netherlands Radio Philharmonic Orchestra, principal conductor

of the Symphony Orchestra of the Cologne Broadcasting Corporation and principal conductor of the St Louis Symphony Orchestra. Deteriorating health forced him to withdraw from the latter post in 2002. After returning to the Netherlands, he worked occasionally with the Netherlands Chamber Orchestra and the Radio Symphonic Orchestra.

Hans Vonk was an outstanding conductor of the music of Stravinsky, Brahms, Mahler, Beethoven and Bruckner. He directed highly acclaimed productions with the Netherlands Opera, including Berg's *Lulu*, Mozart's *Don Giovanni* and a truly wonderful *Falstaff* by Verdi. Dutch composers felt an obligation to write for him, and he conducted the first performance of Peter Schat's *Houdini* and *Symposium*, and *Axel* by Jan van Vlijmen and Reinbert de Leeuw. Hans Vonk was a Knight of the Order of the Netherlands Lion.

Hans Vonk, 1978.

Na voltooiing van haar zangstudie bij Cora Canne Meijer aan het conservatorium in Amsterdam was **Irene Maessen** prijswinnares op het Internationaal Elly Ameling Concours, het Christina Deutekom Concours en het Internationaal Vocalisten Concours te 's-Hertogenbosch en werd onderscheiden met de Zilveren Vriendenkrans van het Concertgebouw. Naast haar liefde voor het Franse impressionistische repertoire en minder bekende Nederlandse kamermuziek, heeft zij vele nieuwe werken in première gebracht, waaronder liederen en opera's die speciaal voor haar werden gecomponeerd. Zij is verbonden aan het ArteZ Conservatorium in Arnhem als docent klassieke zang van de afdeling Muziektheater.

Edith van Moergastel studeerde altviool bij Jürgen Kussmaul, Marjolein Dispa en Ervin Schiffer. Zij won diverse prijzen waaronder de eerste prijs van het Nationaal Concours van de stichting Jong Muziektalent, het Vriendenkrans Concours (met het Reinaert Pianokwartet en Marianne Boer) en de Schot & Co-prize bij het Tertis Concours. Masterclasses volgde zij onder meer bij Fiodor Drushinin, Yuri Bahsmet en Emile Cantor. Zij werkte mee aan verschillende CD-opnamen. Momenteel is zij lid van het Koninklijk Concertgebouworkest en is zij regelmatig in verschillende kamermuziekbezettingen te horen. Edith van Moergastel bespeelt een altviool van Daniël Royé.

Als 'jong talent' won de uit Vlissingen afkomstige pianiste **Marianne Boer** tal van concoursen. Zij zette haar studie voort bij Jan Wijn en Willem Brons aan het Sweelinck Conservatorium te Amsterdam. Aan de Universiteit van Utrecht studeerde ze muziekwetenschap. Zij won prijzen tijdens het Rovere d'Oro Concours (Italië) en het Jacques Vonk Concours en ontving tot tweemaal toe de Zilveren Vriendenkrans van het Concertgebouw. Marianne Boer soleerde in binnen- en buitenland en werkte mee aan diverse CD-opnamen, o.a. *Rhapsody in Blue* van Gershwin. Zij is docente aan het Sweelinck Conservatorium in Amsterdam en de Roosevelt Academy in Middelburg.

Nelly van der Spek studeerde in Rotterdam, Salzburg en Detmold bij o.a. Jo Bollekamp. Na haar eerste optreden in Nederland in 1961, volgde in 1963 een concert met de Kölner Bach-Vereins. Alhoewel zij ook meerdere concerten gaf in andere landen in West-Europa, zong ze vooral in Duitsland, waar zij werd gewaardeerd (mede door radio-uitzendingen en grammofoonplaten) als vertolkster van Bach en andere componisten uit de Barok. Maar ook in Nederland trad Nelly van der Spek regelmatig op, in concerten en voor de radio. Later ging zij zich toeleggen op het geven van zangles en werd zij een hoog geschatte pedagoge. Haar plaatopnames verschenen hoofdzakelijk op het label Telefunken: Bachcantates, werken van Monteverdi (o.a. *Il Combattimento di Tancredi e Clorinda*), maar ook bij het label Da Camera (cantates en liederen van Bach).

Jannetje Blok was de oudste van zes kinderen in een muzikaal gezin en werd aanvankelijk onderwijzeres. Na verloop van tijd besloot ze een conservatoriumopleiding te gaan volgen, eerst in Utrecht bij Sonja Kurwin, later in Rotterdam bij Jo Bollekamp. Na een periode gezongen te hebben in het NCRV Vocaal Ensemble, dat opdrachten kreeg van componisten als Mauricio Kagel en Krzysztof Penderecki, werd ze lid van het Omroepkoor. Buiten solistische optredens in Nederland en omgeving, trad ze ook op in het kwartet “En Bloc”, bestaande uit pianist Frans van Ruth en haar broers Frans Blok (viool/countertenor) en Jaap Blok (cello/bariton), waarmee vele succesvolle concerten werden gegeven. Jannetje Blok overleed in het jaar 2000.

Joke de Vin studeerde o.a. bij Jo Bollekamp en behaalde de Prix d'Excellence in 1978. Het jaar daarvoor won zij de Toonkunst Vocalistenprijs bij het Vocalistenconcours in 's Hertogenbosch. Behalve in Nederland treedt zij regelmatig op elders in Europa en in de VS met dirigenten als Charles Dutoit, Jean Fournet, Raphael Frübeck de Burgos, Hans Vonk, Edo de Waart en Valery Gergiev. Ook heeft zij diverse radio- en TV-opnamen gemaakt. Joke de Vins omvangrijk repertoire – met zowel alt- als mezzosopraanpartijen – bevat liederen en oratoria uit verschillende stijlperiodes (zij maakte een solo-CD met liederen van Diepenbrock, Fauré, Strauss en Brahms), maar ook het *Requiem* van Verdi. Daarnaast is zij actief als operazangeres en is ze de laatste jaren een veelgevraagde soliste in Groot-Brittannië.

Wouter Goedhart (1941) volgde zanglessen bij Jo Bollekamp en Coby Riemersma. Na twee jaar verbonden te zijn geweest aan het Stadttheater in Bremerhaven werd hij toegelaten tot de Operastudio van de Nederlandse Opera, waarvan hij tot 1976 deel uitmaakte. In de loop der jaren heeft hij talloze rollen vertolkt en werd hij een veelgevraagde solist bij koren en orkesten, waaronder het Brabants Orkest (Mozart *Requiem* o.l.v. Hein Jordans) en het Rotterdams Filharmonisch Orkest (*La Giara* van Casella o.l.v. Antal Dorati). Tijdens de toenmalige Matinee op de Vrije Zaterdag zong Wouter Goedhart in concertuitvoeringen van *Rita* (Donizetti), *Mazeppa* (Tsjaikowski), *Lady Macbeth of Minsk* (Sjostakowitsj) en *Mefistofele* (Boïto).

Max van Egmond werd geboren in 1936 in Semarang (Java) in het toenmalige Nederlands Oost-Indië. Na de Japanse bezetting en enkele jaren in een concentratiekamp voor vrouwen en kinderen, repatrieerde het gezin naar Nederland, waar Van Egmond (privé) zang studeerde bij Tine van Willigen. Voor zijn debuut als solist werkte hij eerst vier jaar als radionieuwslezer. Vanaf 1959 was hij full time zanger. Er volgde een carrière van bijna een halve eeuw, waarin Van Egmond diverse prijzen en onderscheidingen won, enkele honderden LP's en CD's maakte, op alle continenten optrad, en uiteindelijk het meest bekend werd als Bach-interpret en liederenzanger. Na zijn afscheid als solist wijdt Van Egmond zich nu aan declamatie, masterclasses, het jureren van zangconcoursen en het schrijven van artikelen.

Hans Vonk (1942-2004) werd in Amsterdam geboren als zoon van een violist van het Concertgebouworkest. Hij studeerde rechten en piano en leerde van Jaap Spaanderman, Hermann Scherchen, Franco Ferrara en Peter Erös het dirigentenvak. Na een eerste betrekking bij het Nederlands Balletorkest volgde aanstellingen bij het Radio Filharmonisch Orkest, de Nederlandse Opera (chef-dirigent), het Royal Philharmonic Orchestra (associate conductor) en het Residentie Orkest (chef-dirigent). In 1980 debuteerde Hans Vonk in de Scala in Milaan. Vijf jaar later kreeg hij de leiding over de Staatskapelle Dresden en de Dresdner Staatsoper. Hij werd eerste gastdirigent bij het Radio Filharmonisch Orkest, chef-dirigent van het Symfonieorkest van

de Keulse omroep en chef-dirigent van het Symfonieorkest in St. Louis. In 2002 moest hij deze laatste functie beëindigen vanwege zijn almaar slechter wordende gezondheidstoestand. Terug in Nederland wijdde hij zich nog spaarzaam aan het Nederlands Kamerorkest en het Radio Symfonie Orkest. Hans Vonk excelleerde als dirigent in Stravinsky, Brahms, Mahler, Beethoven en Bruckner. Maar ook bij de Nederlandse Operastichting vallen glansproducties te registreren: Bergs *Lulu*, Mozarts *Don Giovanni* en een fabuleuze *Falstaff* van Verdi. Nederlandse componisten voelden zich aan hem verplicht. Het was Vonk die de première leidde van Peter Schats *Houdini* en *Symposium* en van *Axel* van Jan van Vlijmen en Reinbert de Leeuw. Hans Vonk was Ridder in de Orde van de Nederlandse Leeuw.

Afbeeldingen

Archive G.H.G. von Brucken Fock Foundation, Middelburg. / *Archief Stichting G.H.G. von Brucken Fock Fonds, Middelburg.*

Zeeuwse Bibliotheek / Beeldbank Zeeland, Middelburg.

Collection Nederlands Muziek Instituut, The Hague. / *Collectie Nederlands Muziek Instituut, 's-Gravenhage.*

More information / *Meer informatie:*

www.zeeuwsebibliotheek.nl,
www.nederlandsmuziekinstituut.nl

DOCUMENT is a CD label directed by Okke Dijkhuizen (Culemborg, the Netherlands). The label aims to document unknown composers and repertoire, and exceptional recordings. It reflects the vast experience and expertise acquired by Okke Dijkhuizen, and all that he achieved during his career as a radio programme maker from 1985 to 2004. The catalogue is devoted particularly to organ and chamber music, and features hitherto unknown Dutch repertoire.

DOCUMENT is een cd-label van Okke Dijkhuizen (Culemborg, Nederland). Doel van dit label is het documenteren van onbekende componisten, onbekend repertoire en bijzondere opnamen. Het cd-label is een bundeling van alle ervaring, kennis en verworvenheden uit de actieve periode van Okke Dijkhuizen als radioprogrammamaker; hij was van 1985 tot 2004 werkzaam op radio 4. De hoofdaccenten binnen de catalogus worden gevormd door orgelmuziek en kamer-muziek (waaronder onbekend Nederlands repertoire).

Recording / <i>opname</i>	9/12. 1978 (Requiem), December 2009, January & December 2010
Location / <i>Locatie</i>	Zeeuwse Concertzaal, Middelburg
Piano / <i>piano</i>	Steinway-D
Pianostemmer / <i>tuner</i>	Willem van Maanen
Recording engineer & editing / <i>klanktechniek & montage</i>	Bert van Dijk - Helix Audio, Vierakker
Graphic design & lay-out / <i>Vormgeving & lay-out</i>	Martijn Kunstman - XIOX, Culemborg
Printing / <i>drukwerk</i>	Drukkerij NKB, Bleiswijk
CD production / <i>productie cd's</i>	Precision Disc, Soest
Executive producer / <i>productie & samenstelling</i>	Okke Dijkhuizen
Publisher / <i>uitgever</i>	© 2011 Okke Dijkhuizen, Culemborg www.docmuziekproductie.nl

DOCUMENT DOC 1101

This CD production was made possible through financial support from the G.H.G. von Brucken Fock Foundation, Middelburg, the Netherlands. / *Deze CD-uitgave werd mede mogelijk gemaakt dankzij de financiële steun van de Stichting G.H.G. von Brucken Fock Fonds, Middelburg.*

Special thanks to the AVRO broadcasting society for making the recording of the Requiem available. / *Met dank aan de AVRO voor het beschikbaar stellen van de opname van het Requiem.*

